

ACC. N:R M. 15619: 1-19.

Landskap: *Halland* Upptecknare: *Ivan Johansson, Väröbacka*
Härad: *Viske* Berättare: *{ olika personer,
ur kyrkoböcker och efter
Nils Dahlbergs levn. historia ur*
Socken: *Värö* Berättarens yrke: *Värö hemb. arkiv*
Uppteckningsår: *1960* Född år i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

Emigration. s. 1-19.

LUF 103

*14/
11-60*

Skriv endast på denna sida.

se brevboken
avg. svar 1960.

M. 15619.

Väröbacka d. 2 Dec. 1960

Man
bit
uppt.

FOLKLIVSARKIVET
Institution för livs- och forsk-
ning vid Lunds universitet

Folklivsarkivet

Kennel

Mycket tack för Edert brev
av d. 1 d: s.

Nils Dahlberg föddes i en
liten backstuga på östra utmarken
vid gränsen till Värö och Veddje.
Började tidigt som vaktgröjke,
därefter som ledsagare åt en blind
affärsman, senare som bonddräng
fram till sin första amerikaresa.

Besökte U. S. A. tre gånger. Var gift
och makerna hade 5 barn. Jern-
sides med sitt småbruk sysslade
han här i Värö med snickring
samt täckning av takentak.

Han var född 1864 och dog 1955.

Strax före sin 90-års dag
skrev han ned sin levnads-
historia och överlämnade den

M. 15619.

FOLKLIVSARKIVET
Instituto för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Säll Värö hembyggsarkiv.

Ber att få rekvirera
c:a 100 ark, linjerode, för
kommande uppställningar.

Hörsakningsfullt
Einar Johansson

Björkebo

Väröbecka

Emigration

ZUF 103

Sid. u. s. a.

Luf 103.

Under sista hälften av 1800-talet emigrerade ett betydande antal väröbor till Amerika. Denna befolkningskategorin bestod av såväl hemmansägare som av tornare, backstugusittare, kontverkare och fiskare. Alla sammans drog sig från härhemma i Värö under ytterst hårda ekonomiska villkor. Mest var det yngre personer som reste, men även hela familjer följdes åt.

Enligt uppgifter ur kyrkböckerna utflyttade till Amerika:

År 1871	c:a	20	personer
" 1872	"	35	"
" 1873	"	15	"

År 1874	via	25 personer
" 1875	"	6
" 1876	"	10
" 1877	"	15
" 1878	"	9
" 1879	"	14
" 1880	"	47
" 1881	"	96
" 1882	"	63
" 1883	"	24
" 1884	"	20
" 1885	"	39
" 1886	"	55
" 1887	"	50

Tärefter föreligger inga säkra
uppgifter i kyrkböckerna. Övannämnde tabell
sammanställd av pastor Bofo Blemme.

Allmän fattigdom och svält genom bristen av möjlighet till arbetsinkomst inom den egna hembygden var en av huvudorsakerna till den stora utvandringen på 1800-talet. Genom laga skiftet som för rättades i Värö på 1840- och 1850-talet fick en del jordbrukare ny mark och besvärlig mark att upplåta; därför de av denna anledning sålde sina gårdar och reste över till Amerika där de högnades på bättre framgång.

En mindre grupp väröbor, som 1848 och 1849 övergick till baptismen, blev för sin nya tros skull utsatta för häftiga och hårda trakasserier av det västsvenska prästerskapet och tvingades till slut att emigrera till Amerika år 1853. De blev på samma gång de första egentliga ut-

vandrarna till U. S. A. från Värö. Tidigare
var det huvudsakligen sjömän som be-
sökt Amerika.

I Svenska baptistsamfundets historia
(Del 1, sid 107) heter det här om:

Det var icke fullt halva antalet av
medlemmarna i församlingen som fullföljde
avsikten att lämna landet. Dessa försålde
vad de hade och bingo så de erfordrerliga
respenningarna. Den lilla skaran som be-
stod av 21 medlemmar, från olika platser
i Halland och södra Västergötland samt ett
antal av deras vänner och bekanta, avreste
från Göteborg i mitten av maj 1853 och
F. O. Nilsson (Väröbo) och hans hustru stö-
sig till resällskapet. (Nilsson som dess
ledare). Resan synes hava gått synnerligen
bra, ty redan den 24 juni voro de framme

i New York, och det var nästan rekord
vid den tiden.

Oron för värnglikten bidrog till
att många ungdomar sökte komma över
till Amerika av denna orsak. Denna in-
bitna brukten för värnglikten höll i
sig tills fram på 1980-talet.

De tidigare emigranter, som lyckats
att slå sig fram i det nya landet, översändes
resbidjetter till hemnavaresande systor
och släktingar. Detta var mycket vanligt
mot slutet av 1800-talet. Brev och svenska-
amerikanska tidningar kunde väl även
i någon ringa mån påverka beslutet,
men var inte av någon väsentlig betydelse,
i varje fall gällde detta om tidningarna.

Genom annonser i och pressen
och almanackan propagerade de olika

6
rederierna om de snabba och bekväma
översoror man kunde göra med deras
fartyg. Agenter för de olika linjerna fanns
i Verbergs på vars kontor emigranten
erhöll alla behörliga råd och upplysningar
angående den påtänkta resan. En viss
kapten Behusfierna i Verbergs hjälpte man-
liga ungdomar i värnpliktsåldern med
behörliga utresehandlingar. Pymplingar
kunde erhålla utresepapper i Trögenhamn.

Många av utvandrarerna funderade
både länge och väl innan de beslutade sig
för att lämna hembygden och bosätta sig
i Amerika. För andra däremot gick det
ibland ganska tvivligt. Särskilt om en
ung bondpojke eller dräng kom på kont
med sin far eller husbonde. Såant före-
kom då och då både under 1800- och

Början av 1900-talet.

Man packade ihop sina få tillhörigheter i en kista av trä amerikansk skrinet, och de allra nödvändigaste persedlarna i en handväska. Ofta hade resenären endast ett par handväskor med sig.

Om hur en amerikaresa f. ö. gick till år 1887 läsa vi här nedan, dåvarande bonddrängen Nils Dahlberg berättar:

Vintern gick med mycket snö, men värmet blev ändå klart i maj månad. Men nu hade det blivit andra grubblor i mitt huvud, amerikafelerna höll nu på att laga överhand med mig, men det är dock ingen annan råd än att söka överheten om lov. Hur detta skulle gå till visste jag inte innan jag fått reda på att där var en militärkapten

der jag uppsökte kapten Behmström,
som beredvilligt tog hand om mitt
ärende mot en kostnad av 1:- kr.

Kort därefter kom svar från Stockholm
med rätt för mig att resa. Med detta papper
i handen gick jag till prästen här i församlingen
och fick utskrivit mitt belegg. Tidigare hade jag
skrivit till en kusin i Amerika och fått lofte om att låna 100:- kr.
till resekostnaderna.

En dag på eftersommaren gick jag åter
till Varberg och tog reda på en agent för en
Amerikalinje. På honom köpte jag en resbiljett,
som gällde från Varberg till min
bestämningort i Amerika, nämligen
New York.

Resan till Amerika ^{anträdles} med hästskjut
från Värn till Varberg den 29 september 1887.

2

~~lofte om att låna 100:- kr. till resekost-
naderna.~~

En dag när eftersommaren gick
gick jag åter till Varberg och tog reda på en
agent för en Amerikaline. Av honom
sköpte jag en resbiljett som gällde från
Varberg till min bestämmelseort i Ameri-
ka, nämligen Jamestown, N. Y.

Resan till Amerika antäcktes med
hästskjuts från Värö till Varberg den 29
september 1887. I Varbergs hamn steg jag om-
bord på ångfartyget Halland för bifärd
till Göteborg. Här inköptes en del matvaror
och andra förnödenheter som man måste
hava med sig ombord. Överfarten till Eng-
land från Göteborg företogs den 30 sept.
med emigrantfartyget Bollo och tog ungefär
4 1/2 timmar. På grund av tidvattnet dröjde

det 6 timmar innan båten kom i hamn.
Vi fick sedan gå runt i staden och se oss
omkring, men sov på båten till dagen
därpå, då resan fortsattes på järnväg till
Kinvergol. Här delades genom upprop re-
seriärerna upp i de olika grupper, med
vilket förtyd de skulle göra överfarten
till New York. Varje särskild linje hade
nämligen sin representant som tog hand
om sin grupp. Här lägo vi på ett emi-
grant hotell följande natt. Den 4 oktober steg
vi så ombord på 5000-tonångaren City
of Chicago, som förde oss över sjöen.
Resan tog 9 dagar över till New York.

Sedan vi gick av båten och placerat
vårt medhavda resgods i det stora fullhuset
på kajen kommo tullmännen och granskade
våra tillhörigheter. Därefter fördes vi med

småbåtar över till Castlegården, där vi den första natten i U. S. A. fick vila bäst vi kunde på soffor, bänkar eller stolar. Sjätte låg jag på en bänk med min knapp-sock som huvudgård, men någon sömn blev det knappast.

Närsta eftermiddag steg vi på det låg som skulle föra oss fram till våra bestämmelseort. Resan för mig tog 2 dagar till Jamestown, men detta berodde på att jag vid ett tillfälle å en järnvägs-knut fick stanna en hel natt på denna station.

Min bestämmelsestation låg en liten bit utanför Jamestown. Här steg jag av tåget och jag blev anvisad att följa med en spärrvagn till ett mindre samhälle eller förort, där föraren släppte av mig och

grejade med handen mot en gata som
jag sedan hade att följa.

Jag gick gatan sakta framåt med
min ryggsäck i handen och orolig
och vemodig i sinnet. Då öppnades
plötsligt en dörr ut mot gatan och en
Svensk, som var handlare där på platsen,
gick fram emot mig och började ett sam-
tal på Svenska. Då blev jag genast mycket
glad och särskilt när jag fick höra att
de jag skulle resa till hade varit inne i
hans affär och frågat om någon nyan-
länd Svensk synto till i hans affär.
Snart kommo de även tillbakå, min
moster och hennes man John Andersson.
I deras lilla boggyvagn åkte vi sedan
ut till deras farm Oakhill, Hengelstra vid
Grän. Jamestown.

Efter hemkomsten fick jag stå mig ordentligt mätt och på kvällen gå till vila i en god sömn. Det fröndes underbart efter att under 18 dygn icke ha varit ur kläderna, den tid som överresan i sin helhet tog från Göteborg till Askhill.

På fick jag i mästerns hem vila upp mig ett par dagar, men sedan började de allvaret i det nya landet. Jag fick plats hos en svensk färdare för en lön av 5 dollar i månaden. Han hette John Blomkvist, var gift och makerna hade 4 barn.

På farmen fanns 12 kor och 5 hästar jämte andra smådjur. Här blev jag bringad att lära mig mjölka, ett arbete som var ganska besvärligt innan man blev van och kunnig. Under vintern arbetade vi dessutom i skogen med trädplantering och

förslade sedan de stora timmerstockarna
ner till en flod för transport till ett såg-
verk. Vi fick stå i vatten till knäna
medan vi arbetade med de tunga och
svårhanterliga sågkubarna. Ett sträv-
samt arbete som långt ifrån var roligt,
men här fick man lära sig att hugga
i uten att grina illa.

Maten vi fick var även dålig
och sparsamt tillagad, men farmaren
tröstade mig en gång när detta var på
tal med orden: Om du dör av svält,
så vill jag bekosta din begravning.

För denne hårde farmare stam-
made jag blott i 5 månader. Under denna
korta tid hade jag litväl humnit att slita
ett 2 par gummi stövlar, som kostade
2 dollar och 50 cent per par.

Den 1 april 1888 började jag arbeta hos en annan svensk formare som hette Fred Proos. Lönen var där 13 dollar i månaden. Jag trivdes bra hos makarna Proos, som alltid bjöd på ett gott bord och visade mig mycket vänlighet. Hos dem stannade jag i 20 månader.

Den 9 december 1889 anträdde jag återresan till Sverige. Resekostnaden hem gick på 44 dollar. Några dagar före jul var jag åter i Värö. Andra kvällen efter min hemkomst gick jag och hälsade på min fästning och det var roligt att träffa henne efter nära 26 månaders bortavaro.

Någon närmare kännedom om förhållandena i Amerika hade man icke på förhand än vad man fick veta i brev

från anförvanter därute eller av hemvändande svenskanerikamer. Val av bostadningarna i det nya landet gick framåt i regel ge bestd om. Språket lärde man sig även först sedan man kommit över till Amerika.

Om en hel familj följdes åt sålde man sina ägodelar här hemma på auktion och tog endast de allra nödvändigaste sakerna med sig. Packades i kofertar eller skrin.

Pengar till resekostnaden kunde man även erhålla som lån hos någon riks bonde, som brukade utlåna pengar mot revers.

Vid avresan från Tärö var anförvanter och ungdomsvänner samlade och amerikaresenären blev så smyckad.

med små blomkrastar, som fästes med nålar på rockslagen.

Då Värö socken var överbefolkad vid denna tid var man glad för att de unga kunde skapa sig en bättre och tryggare bärning i Amerika. Amerikabrev med dollar duggade snart till över bygden och var till stor glädje och hjälp för de fattiga föräldrarna i socknens fattiga småstugor.

Under 1800-talet var Boteborg den egentliga emigrationshamnen för utvandrarne från Värö. Till Boteborg färdades man båtledes eller med hästskjuts. Efter 1888 med järn.

Väröborna reste i allmänhet till N. Y., Illinois, Pennsylvania, Iowa, Minnesota, N. och S. Dakota, Newbraska och Wis-

konstnär m. fl. platser.

Kontakten med de hemmarvarande
var alltid god. Få brev är tyvärr bevarade
fram till vår tid.

Av breven framgår att de första
åren i Amerika bjöd på besvärligheter
av många slag innan man hunnit att
lära sig språket och blivit van vid de
seder och bruk som där förekom. Hem-
längtan levde så gott som alltid kvar hos
dem som lämnat hembygden.

Många värabor återvände på be-
sök i det "gamla landet" och göra så in-
i dag. Nu offrar en förr på grund av
de goda, snabba och bekväma kom-
munikationerna i vår tid med båt
eller flyg.

Under slutet av 1800-talet och början
av 1900-talet återvände ganska många ut-
vandrare till Värö, där de ägnade sig i
första hand åt jordbruk, men även åt
hantverk, eller affärsverksamhet. I regel
var dessa personer drifviga och orädda
för att pröva nya vägar för att för-
bättra sin ekonomi.